

Олексій Литвинов

доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
завідувач кафедри кримінального права
і кримінології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ
(Харків, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2952-8258>
lytvynovalex@gmail.com

Юрій Орлов

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права
і кримінології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ
(Харків, Україна)
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-1981-0794>
orlov1284@ukr.net

УДК 343.93 (477)

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Анотація. Нині реформування кримінально-виконавчої політики України здійснюється безсистемно, не враховуючи базову вихідну параметрію соціогенези. Слід констатувати й відсутність належного наукового супроводу практичних намагань оптимізації, що й зумовлює значну дисфункційність реформістських спроб. Водночас і сучасна кримінологічна, кримінально-виконавча доктрини не оперують практико-адаптивними розробками, здатними до синтезу в кримінологічній предметній площині надбань раціоналізму й історизму. Останні візуалізуються на функціонально широкій площині інституційних засад реформування кримінально-виконавчої політики.

Мета статті полягає у встановленні, описі та поясненні взаємозв'язків кримінально-виконавчої політики з політико-правовими інститутами сучасного українського суспільства, визначенні стратегічного підходу до підвищення їх кримінологічної ефективності.

Доведена залежність характеру та ефективності реформування кримінально-виконавчої політики від функціональної параметрії інститутів політики. З огляду на симулятивність значного сегменту публічного адміністрування в частині формування та реалізації дійсної політичної волі, підпорядкованої приватно-корпоративним інтересам у сфері експлуатації державного ресурсу, відстоюється думка

про необхідність поєднання кримінологічної та кримінально-виконавчої політик на основі системного зниження інтенсивності відтворення факторів політичної злочинності, ступеня криміналізованості політики, інститутів економіки. Таким чином, кримінально-виконавча політика, формуючи специфічний спектр цілей і завдань, має забезпечувати компліментарність зі стратегічними цілями у сфері протидії злочинності, забезпечення кримінологічної безпеки, лібералізації економіки, суспільного устрою загалом.

Встановлена необхідність подальшої демілітаризації пенітенціарної системи через активізацію її взаємодії з інститутами громадянського суспільства, їх функціонального взаємопроникнення, розширення спільних комунікативних спроможностей на засадах відкритості, прозорості, інформативності, кримінологічної ефективності виконання покарань.

Ключові слова: кримінально-виконавча політика; реформування; соціальний інститут; політика; злочинність; громадянське суспільство.

Кримінально-виконавча політика України, будучи відносно самостійним гносеологічним феноменом, апріорі не може розглядатися у відриві від соціальної бази її втілення, конкретного історико-політичного, економічного та культурного контексту втілення в життя. Принципова онтологічна цілісність суцього має знайти своє відображення і на доктринальному рівні осмислення, і в механізмі реалізації реформування політики держави у сфері виконання покарань. Водночас цілісність екзистенційного концепту світосприйняття у триєдиному вимірі міри, матерії та інформації, набуваючи контурів феноменологічного утворення у конкретних дискурсивних межах, виявляє генетичні зв'язки з функціонально однорідними соціальними утвореннями, диференційованими за спрямованістю та характером корисності, й процесом загальноцивілізаційного поступу.

Така ейдетична редукція дає змогу зробити доволі прагматичні висновки: по-перше, щодо іманентної вбудованості кримінально-виконавчої політики у соціальну структуру, а по-друге, стосовно її похідного характеру від змісту, категоріальних меж і співвідносних просторово-часових конфігурацій (в аспекті відповідності технологічного й ресурсного рівнів розвитку пануючим етичним настановам конкретного суспільства з урахуванням місця на геополітичній мапі світу та параметрів інформаційної безпеки) інтенцій модераторів стратегічного управління в системі протидії злочинності.

Отже, в кримінально-виконавчій політиці мають із достатнім ступенем відповідності відображатися основні тенденції і закономірності розвитку базових соціальних інститутів, які визначають вектор та інтенсивність соціодинаміки загалом. Запити суспільства на певному етапі його розвитку у забезпеченні кримінологічної безпеки стосовно досягнення

високого ступеня кримінологічної ефективності покарання мають трансформуватися зі стану незадоволених потреб до перманентної, адаптивної й динамічної практики соціально-клінічної пенітенціарної моделі в режимі безперервного діалогу на кшталт “держава – громадськість” у сервісному форматі публічної діяльності. Тому досягнення означених рубежів в організації реформування кримінально-виконавчої політики передбачає визначення, перш за все, її інституціональних основ.

Необхідно зазначити, що проблемі юридичного розуміння природи кримінально-виконавчої політики як сталого механізму було присвячено багато праць відомих учених у галузі наук кримінально-правового циклу. Так, окремі аспекти здійснення кримінально-виконавчої політики розглядали в своїх працях такі вчені, як Л. Багрій-Шахматов, О. Бандурка, Є. Бараш, В. Батиргареева, В. Глушков, В. Голіна, Т. Денисова, С. Денисов, О. Джуза, І. Карпець, В. Коваленко, О. Костенко, О. Литвинов, Ю. Орлов, А. Степанюк, Є. Стрельцов, П. Фріс, І. Яковець та деякі інші.

Один з ідеологів неоінституціоналізму як соціально-філософського й економічного вчення Д. Норт визначає інститути як “правила гри” в суспільстві, створені людьми обмежувальні рамки, які організують взаємовідносини між людьми¹; правила, механізми, що забезпечують їх виконання, норми поведінки, які структурують взаємодії між людьми, що повторюються²; набір формальних правил, неформальних обмежень і механізмів їх примусового виконання³. Вказані рамки, доволіно підпорядковуючись некерованим елементам самоорганізації суспільства, цілеспрямовано формуються на основі спільного, умовно однорідного функціонального спрямування певного об’єднання (групи осіб) до відповідної соціально корисної мети. О. Конт, за твердженням І. Черигової, визнавав такою метою загальносоціальну інтеграцію, формування суспільства як цілісного організму⁴. Г. Спенсер, як підкреслює М. Глютов, інтерпретував її в розрізі забезпечення функції наслідування соціальних надбань у вигляді сукупності почуттів і вірувань⁵, а М. Вебер наділяв інститути властивостями відтворення соціальних зв’язків та структурування суспільства взагалі⁶. Загалом в інституціоналізмі категорії “інститут” дається комплексне визначення як складному поєднанню

¹ Дуглас Норт, *Институты, институциональные изменения и функционирование экономики* (Нестеренко А перевод с англ, Начала 1997) 17.

² D North, ‘Institutions and Economic Growth: An Historical Introduction’ [1989] 17(9) World Development 1332.

³ Д Норт, ‘Вклад неоинституционализма в понимание проблем переходной экономики’ (*Экономика и финансы*, 15.10.2000) <<http://www.finansy.ru/publ/north.htm>> (дата звернення: 10.04.2019).

⁴ И Черыгова, ‘Социально-экономический институт: история и логика формирования научной категории (вторая половина XIX – 30-е годы XX вв.)’ (автореф дис канд економ наук, 2002) 17-8.

⁵ М Глютов, ‘Социальный институт: определение, строение, классификация’ (2003) 10 Социологические исследования 14-8.

⁶ Макс Вебер, *Избранные произведения* (Давыдов Ю пер с нем, Прогресс 1990) 602-43.

формальних і неформальних правил, культурно-ціннісних компонентів, що формують “сенсові рамки” для діяльності соціальних і, зокрема, політичних акторів⁷. Тож цілісність соціуму, з одного боку, та його динамічність – з другого, що забезпечується мислимими й об’єктивованими зв’язками механізмів взаємодії в процесі соціального конструювання та розгортання цілеспрямованих різновидів діяльності (практик), відтворюється саме в категоріях соціальних інститутів. Останні виокремлюються передусім на основі структурно-функціонального аналізу суспільства, крізь призму якого й має бути досліджена кримінально-виконавча політика держави, що й досі формується без відповідного гносеологічного зв’язку. Це має своїм наслідком її низьку соціальну ефективність, архаїчність.

Мета дослідження полягає у встановленні, описі та поясненні взаємозв’язків кримінально-виконавчої політики з політико-правовими інститутами сучасного українського суспільства, визначенні стратегічного підходу до підвищення їх кримінологічної ефективності.

Однією з базових передумов реформування кримінально-виконавчої політики є визначення її інституційного підґрунтя, тобто параметрів відповідності за характеристиками функцій, спрямованості сформованій соціальній структурі, а також потенцій указаної політики до оптимізації, власне, самої структури через впровадження інноваційних безпечових технологій. У зв’язку з цим реформування кримінально-виконавчої політики залежить від успішності, по-перше, її інтеграції з механізмами материнських соціальних інститутів, а по-друге, формування всередині більш високого за ступенем структурно-функціонального узагальнення складного унітарного механізму протидії злочинності та державного будівництва власних імпульсів перетворень, які давали б змогу адаптувати належним чином вказані утворення під потреби забезпечення кримінологічної ефективності функціонування кримінально-виконавчої системи.

Однією з головних особливостей процесу реформування кримінально-виконавчої політики має бути зміна філософії управління виконанням покарань, вектор якої слід спрямувати *від формальних інститутів до неформальних з урахуванням специфіки останніх*. Очевидно, що взаємозв’язок між формальними та неформальними інститутами має досить складний характер. У найбільш спрощеному вигляді ми можемо обмежити розгляд двох випадків: відповідності та невідповідності формальних і неформальних норм, маючи на увазі наявність чи відсутність у цих

⁷ Л. Бунецький, ‘Інституціональна проблематика в сучасній політичній науці: аналіз феномену “політичний інститут”’ (2011) 1 Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії 140-8.

нормах спонукання до односпрямованих дій у заданих ситуаціях. У разі відповідності може спостерігатись як формалізація неформальних норм, коли той чи інший неформальний інститут, що позитивно себе зарекомендував, отримує підтримку з боку держави у вигляді запровадження додаткових формальних механізмів примусу до виконання, так і деформалізація формальних правил. У разі невідповідності норм формальні інститути націлюються на ту чи іншу модифікацію неформальної норми, на стримання її поширення або навіть на повну її ліквідацію. При цьому є всі підстави вважати, що найбільш ефективними та найменш витратними є ті формальні інститути, які утворюються із відповідних неформальних⁸. Власне кажучи, останні мають стати відправною точкою у науковій ревізії існуючих формальних правил, виражених у нормативно-правовій базі функціонування пенітенціарної системи.

Однак складність полягає також і в тому, що українське суспільство відноситься соціологами, культурологами до суспільств перехідного типу, в якому переважаючими за багатьма напрямками розвитку є радше адаптаційні до зовнішніх факторів процеси, аніж внутрішньо сформовані інституційні начала, здатні організуватися у потужний управлінський імпульс та оформитися у тій чи іншій законодавчій новелі. Соціальна система, яка розглядається, і є однією з таких сфер, яка “обросла”, наче поліпами, важко переборними самовідновлювальними, заснованими на остраху стигмами щодо негативного ставлення до засуджених і до пенітенціарної системи загалом. Тому не варто очікувати на самодовільну зміну ставлення з боку населення до засуджених, до кримінально-виконавчої служби та її функцій. Зміна ідеології, способу мислення, сприйняття соціального значення пенітенціарної функції не як каральної, репресивної, а як сервісної, соціально клінічної на відповідній організаційній, матеріальній основі – це завдання, яке має ініціюватися на рівні саме формальних інституційних перебудов, забезпечених належним правовим, програмним, організаційно-управлінським супроводом із широким залученням громадських організацій. Роль останніх має бути зведена до формування семіотичного мосту між державою та громадянським суспільством щодо налагодження порозуміння стосовно запроваджуваних реформ, корінь яких – лібералізація пенітенціарної діяльності, зміна її системи координат із протиборства на допомогу, діалог і навчання. При цьому важливо не втратити і зв'язок з громадськістю та її концептуальну підтримку, а тому втілення в життя новаторських елементів у реорганізації пенітенціарної системи як на рівні концепту політики, так і на рівні безпосередніх практик згідно з європейським тюремним стандартом (це

⁸ В Цуриков, *Институциональная среда и преступное поведение* (КГСХА 2006) 18.

впливає з п. 2.1 Плану дій “Україна – Європейський Союз” (далі – ЄС), схваленого Кабінетом Міністрів України 12 лютого 2005 р.⁹, а також положень Плану дій ЄС у галузі юстиції та внутрішніх справ, погодженого на IV засіданні Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС 12 грудня 2001 р.) має супроводжуватися врахуванням неформальної інституційної бази реалізації відповідних реформістських проєктів, задаючи загальний тон змін, спрямованих на вибудовування повноцінного соціального інституту – пенітенціарного сервісу.

У цьому аспекті доцільно зауважити, що в розрізі проблем реформування кримінально-виконавчої політики сьогодні з усією очевидністю візуалізувався зв'язок між публічним адмініструванням і криміналізацією суспільства, що є одним із провідних, визначальних для всього розвитку суспільства синтетичних елементів поєднання формальних і неформальних інститутів. Слушними з цього приводу видаються міркування на предмет трансформації злочинності та усталення тенденцій криміналізму. Зокрема, зазначається, що господарями злочинного світу (а через нього і світу загалом) поступово стають не лідери, не авторитети, а корпоративні групи, юридичні особи, які починають відігравати роль носія права й влади, з одного боку, й організатора злочинної діяльності – з другого. Це – закономірний і неминучий результат розвитку злочинності в умовах сучасних моралі й політичної організації суспільства. Таким чином, криміналізм стає суспільним устроєм, за якого політична й економічна влада належить злочинним угрупованням, суспільні процеси розвиваються й управляються на їхню користь, результатами праці та ресурсами володіють вони. Метастази криміналізму розповсюджуються в тілі суспільства звичайними каналами взаємодій. Це ринкові механізми, правові відносини, політичні процеси, це становлення влади і боротьба за владу, засоби масової інформації, соціальні відносини тощо¹⁰.

Аналогічну думку, однак уже в категоріях інституціоналізму, доводить у своїй фундаментальній праці “Злочинність як соціальна практика: інституціональна теорія криміналізації суспільства” В. Дрьомін. Так, зокрема, вчений зазначає, що категорія “неформальний інститут” є однією з основних в інституціональній концепції криміналізації сучасного суспільства. В основі утворення неформальних інститутів лежать неправові й здебільшого кримінальні практики. Саме в межах неформальних відносин, заснованих на спільній злочинній діяльності, створю-

⁹ План дій “Україна – Європейський Союз” від 12 лютого 2005 року <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_693> (дата звернення: 10.04.2019).

¹⁰ О Бандурка та М Зацеркляний та Р Веприцький, *Злочинність в Україні: економіко-кримінологічний аналіз* (Золота миля 2013) 10-1.

ються умови для виникнення більшості “тіньових”, “неформальних”, по суті “кримінальних” інститутів, які претендують на власне місце в легальній системі організації суспільства¹¹.

У таких умовах концептуалізація процесу реформування кримінально-виконавчої політики не може не включити до своїх наукових основ проблеми реформування кримінологічної політики загалом як провідної складової стратегії державного будівництва й забезпечення національної безпеки.

Нині існує достатньо і суто доктринальних, і фактичних підстав вважати, що головна проблема на шляху до якісних фундаментальних змін пенітенціарної практики перебуває в пласті саме політико-кримінологічних проблем. На авансцену кримінально-превентивної діяльності виходять політичні інститути, які виявляються вузловими для багатьох інших. В ідеальному вигляді вони мають бути виразниками їх стану, вловлювачами настроїв, імпульсів розвитку, надихати суспільство до перетворень через поширення прогресивних ідей, розробки й доведення до відома більшості планів і програм перетворень. Інакше кажучи, політичні інститути – один із типів соціальних інститутів, від функціонування яких залежить і життя суспільства, й ефективність інших типів соціальних інститутів: економічних, правових, етичних, ідеологічних тощо. Політичні інститути – це впорядковані структури, які є механізмами втілення і функціонування законів, норм політичної діяльності й життя, вирішення конфліктів між політичними суб'єктами всередині країни та за її межами¹². Незважаючи на всю важливість, “кровотворність” для суспільного організму політичних інститутів, сучасні політологи є майже одностайними в тому, що вони пронизані глибинними історико та криміногенно зумовленими деформаціями як за ідеологічними, так і за суто прагматичними, функціональними індикаторами.

Доводиться констатувати про такі параметри їх дисфункції:

– політичні інститути незалежної України трансформувались як оновлені в інструменти недостатньо зміненої пострадянської влади. Тож технології та стереотипи старої влади плавно перейшли в “нову” систему політичних інститутів; зміна їхніх форм мало вплинула на зміст функцій;

– в умовах “вільної конкуренції і ринку” без тотального контролю партійної галузево корумпованої бюрократії та за відсутності контролю

¹¹ В Дремін, *Преступность как социальная практика: институциональная теория криминализации общества* (Юридична література 2009) 178.

¹² О Рибій, ‘Інститут політичний’ в *Політична енциклопедія* (Левенець Ю голова редкол, Парламентське видавництво 2011) 288-9.

з боку демократичних інститутів, наявних в ерзац-формах, корумпованість інститутів пострадянської влади пишно розквітла;

– швидко розвинулися клановість та олігархічність нової влади, яка трансформувала політичні інститути згідно зі своїми інтересами. Сформувався феномен “глибинної держави” (*deep state*), що функціонує паралельно (в різні часи – у конфлікті, у партнерстві) з “публічною”, експлуатує останню;

– відбувалася негативна трансформація всіх форм політичних інститутів; вони знижували свою ефективність навіть порівняно з радянським періодом, натомість зростала їхня корумпованість, про що заявляють політики та експерти й що констатують соціологічні опитування;

– політичні інститути, на жаль, ідеологічно й політично дезорієнтовані щодо довготривалої стратегії розвитку країни; вони звикли ігнорувати Конституцію та закони України й діють як апарати, що обслуговують олігархічну владу, а це призводить до зростання волюнтаризму в усіх сегментах політичних і правоохоронних інститутів, які є політизованими й олігархізованими, як невід’ємна частина держави; дається звязки політико-культурна (історико-політична) аномія, що підживлює політико-правовий нігілізм, зокрема й серед персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, конс’юмеризацію, корупціоналізацію відповідної служби;

– головним критерієм ротації кадрів (“кадри вирішують усе”) в політичних інститутах є обітниця вірності політичному керівникові, звідси – хаотична плинність кадрів і “вимивання” професіоналів; інституційна форма політичного буття стає нестабільною й авантюристичною¹³;

– політичні інститути деформовані зовнішнім кримінальним впливом. Конфліктні внутрішньо-структурні параметри діяльності організованих злочинних угруповань, репрезентованих політико-економічною елітою, тим чи іншим чином, прямо чи опосередковано афілійованою з публічною адміністрацією вищого, центрального та місцевого рівнів мають суттєвий криміногенний потенціал, що відтворюється у надрах системи національної безпеки, формуючи загрози її основним компонентам;

– внутрішньофункціональна криміналізованість політичних інститутів. Політична злочинність, як наслідок та причина дисфункції політики, є функціональним ядром безперервного кримінального гомеостазу. Вона пронизує своїм деструктивним організаційно-управлінським,

¹³ М Михальченко та О Михальченко, “Трансформація політичних інститутів України: новітні проблеми й тенденції” (2013) 6 Віче 22-4.

інформаційним впливом всю соціальну матерію, всі підсистеми та інститути, задаючи загальний тон, магістральні напрями та генеральні параметри криміналізму суспільства. Останнє ж є таким процесом, який принципово неможливо повернути у “початкову точку”; можливо лише скорегувати та до певної міри елімінувати¹⁴.

Отже, маємо констатувати конфліктність умов формування і реалізації кримінально-виконавчої політики, умов, за яких формально визначена стратегічна мета не узгоджується з неформально визначеними тактичними завданнями щодо консервації політико-корпоративних кримінально-експлуататорських анахронізмів на противагу лібералізації та інноваційності.

Звісно, за такої ситуації втілення в життя найкращих рекомендацій, запровадження прогресивного зарубіжного досвіду щодо пенітенціарної системи не має шансів на успіх. Усвідомлення цієї обставини має стати відправним пунктом у реформуванні не лише кримінально-виконавчої політики, а й усієї доктрини національного відродження, поступової, планомірної трансформації апарату держави на основі нових ідеологічних установок, вектор яких слід спрямувати на досягнення як стратегічних цілей лібералізації публічних механізмів, так і тактичних: зниження залежності останніх від тиску організованої злочинності на різних рівнях, напрямих і в сферах, зниження концентрації у політичному корпусі криміналізованих елементів, розгортання кримінологічної стратегії політичного антикриміналізму (більш детально про неї – у монографії Ю. Орлова¹⁵) як доктринальної підстави й прикладного механізму деінституціоналізації політико-кримінальних практик.

На процес реформування кримінально-виконавчої політики, крім загальносоціальних тенденцій криміналізму, суттєво впливають й інші соціально-адаптаційні до умов криміналізму компоненти – похідні від зазначених, так чи інакше пов’язані з політичною системою. Визнаючи, таким чином, за політичними інститутами одну з основних ролей у процесі будь-яких соціальних перетворень, слід також зважати і на інтенсивний їх контакт з інституційними складовими позаполітичної сфери суспільного розвитку.

У цьому аспекті життєво важливим уявляється дотримання балансу цілей, завдань і засобів їх досягнень, реалізації як складових механізму кримінально-виконавчої політики й фактично існуючих та офіційно запроваджених формальних і неформальних соціальних інститутів, інакше виникає загроза або втрати часу й ресурсів на намагання створюва-

¹⁴ Ю Орлов, ‘Характеристика основних правових та політико-кон’юнктурних факторів політичної злочинності в Україні’ (2018) 5 Юридичний науковий електронний журнал 179.

¹⁵ Ю Орлов, *Політико-кримінологічна теорія протидії злочинності* (Діса полюс 2016) 473-508.

ти видимість реформ, налагодження атрибутивних зв'язків у діяльності органів та установ виконання покарань, або загострення існуючих суперечностей між запитамі суспільства щодо зниження рівня кримінальної загрози, зокрема й кримінально-виконавчими запитамі, і реально пропонуваними державою, які, м'яко кажучи, не відповідають очікуванням та параметрам пенітенціарних практик, які тяжіють до репресивної моделі, соціального тягаря, що фінансується за залишковим принципом, а всередині якого "квітнуть" насильство, трудова експлуатація, професійна злочинність, кримінальна субкультура та непрофесіоналізм персоналу.

Таким чином, реформування кримінально-виконавчої політики обов'язково має виходити з глибинного аналізу не лише існуючих структурно-функціональних інституційних параметрів розвитку суспільства, а й, враховуючи його прогностичну спрямованість, із науково передбачуваних тенденцій у характері та інтенсивності соціального новаторства у тих площинах соціальних взаємодій, які відтворюються у сфері діяльності органів та установ виконання покарань чи потенційно можуть впливати на них. А це, за деяким винятком економічних інститутів макrorівня функціонування, практично всі існуючі інститути, адже соціальна база безпосереднього пенітенціарного впливу є репрезентативним зрізом усього суспільства.

При цьому слід мати на увазі, що в сучасному українському суспільстві усталені неформальні інститути у сфері економічних і політичних відносин набули криміналізованих ознак, що відповідає існуючому стану криміналізму суспільного устрою, на якому вище вже акцентувалася увага. Ця обставина є важливою для визначення стратегічних орієнтирів і тактичних етапів у вирішенні проблеми трансформації індивідуально-виховної роботи, спрямованої на засуджених. Інакше кажучи, в жодному разі не слід радикалізувати ставлення до засуджених, стигматизуючи останніх легальними та неформальними засобами, властивими для процедури виконання покарання, зважаючи на те, що ці люди (за винятком, звісно, професійних, а також агресивно-насильницьких злочинців) хоча і виявили кримінальну активність, однак вона є вбудованою до соціальної структури традиційними каналами зв'язків, що сформувались як відповідь на хиби державного управління та прояв самоорганізації суспільства.

Втілення в життя концептуальних положень реформування кримінально-виконавчої політики має супроводжуватись глибинним міждисциплінарним аналізом специфічних граней поєднання, сурогатних форм взаємодії, взаємопроникнення формальних і неформальних економічних та політичних соціальних інститутів. У таких винятково складних

умовах балансування між приватними та публічними інтересами, традиціями та інноваціями, одним із головних завдань постає також організація паралельного впливу на базові культурно-виховні інститути (наука, освіта, сім'я, субкультурні інституційні утворення тощо) та забезпечення у такий спосіб широкоформатного соціального контакту, горизонти якого сягають найбільш віддалених, перспективних криміногенно безпечових цінностей та суспільного благополуччя на основі взаєморозуміння держави й громадськості.

Висновки. Інституційні засади кримінально-виконавчої політики проявляються у двох аспектах: по-перше, в її інституційній детермінованості, по-друге, в її інституційній спрямованості. Усвідомлення на доктринальному рівні та закладення на організаційно-правовому у механізми державного управління через програмування протидії злочинності вказаних аспектів кримінально-виконавчої політики і є найбільш важливою передумовою та водночас метою її реформування на сучасному етапі.

Кримінально-виконавча політика повинна стати мостом інституціонування покарання як різновиду кримінологічних практик і, ширше, – до формування повноцінного пенітенціарного соціального інституту. Метою останнього має бути структурування окремого фрагменту соціальної діяльності, спрямованої на убезпечення суспільства від кримінальних загроз властивими для кримінально-виконавчої системи інструментами. При цьому для низки умовно диференційованих суб'єктів виявляється однорідною і соціально корисна функція щодо реалізації вказаної вище мети шляхом поетапного, а за окремими параметрами – паралельного виконання тактичних завдань із приведення кримінально-виконавчої системи у відповідність до соціальних очікувань та інновацій розвитку економічної, політичної, культурної, інформаційної та інших сфер життєдіяльності суспільства. Виконується також і функція ретрансляції кримінологічно значущої інформації, її поширення в суспільстві каналами інформаційних взаємодій через механізми наслідування в межах конкретно-історичних систем політико-правового та суто культурного дискурсу.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Bandurka O ta Zatserklianyi M ta Veprytskyi R, *Zlochynnist v Ukraini: ekonomiko-kryminolohichniy analiz [Criminality in Ukraine: Economic and Criminological Analysis]* (Zolota mylia 2013) (in Ukrainian).

2. Curikov V, *Institucionalnaya sreda i prestupnoe povedenie [Institutional Environment and Criminal Behavior]* (HGSHA 2006) (in Russian).
3. Dryomin V, *Prestupnost kak socialnaya praktika: institucionalnaya teoriya kriminalizacii obshchestva [Criminality as a Social Practice: the Institutional Theory of Society's Criminalization]* (Yurydychna literature 2009) (in Russian).
4. Orlov Yu, *Polityko-kryminolohichna teoriia protydii zlochynnosti [Political-criminological Theory of Counteracting Criminality]* (Disa Plus 2016) (in Ukrainian).

Translated books

5. Nort D, *Instituty, institucionalnye izmeneniya i funkcionirovanie ekonomiki [Institutions, Institutional Change and Economic Performance]* (Nesterenko A, Nachala 1997) (in Russian).
6. Veber M, *Izbrannyye proizvedeniya [Selected Works]* (Davydova Yu, Progress 1990) (in Russian).

Encyclopedias

7. Rybii O, 'Politychnyi instytut', *Politychna entsyklopediia [Political Encyclopedia]* (Levenets Yu ta Shapoval Yu red, Parlamentske vydavnytstvo 2011) (in Ukrainian).

Journal articles

8. North D, 'Institutions and Economic Growth: An Historical Introduction' [(1989) 17(9) World Development 6 (in English).
9. Bunetskyi L, 'Instytutsionalna problematyka v suchasni politychnii nauksi: analiz fenomena "politychnyi instytut"' ['Institutional Problems in Contemporary Political Science: An Analysis of the Phenomena "Political Institute"'] (2010) 1 VLU Seriiia "Filosofsko-politolohichni studii" 7 (in Ukrainian).
10. Glotov M, 'Socialnyj institut: opredelenie, stroenie, klassifikaciya' ['Social Institute: Definition, Structure, Classification'] (2003) 10 Sociologicheskie issledovaniya 8 (in Russian).
11. Mykhalchenko M and Mykhalchenko O, 'Transformatsiia politychnykh instytutiv Ukrainy: novitni problemy y tendentsii' ['Transformation of Political Institutions in Ukraine: New Problems and Trends'] (2013) 6 Viche 2 (in Ukrainian).
12. Orlov Yu, 'Kharakterystyka osnovnyh pravovyh ta polityko-koniunkturyh faktoriv politychnoi zlochynnosti v Ukraini' ['Characteristics of the Main Legal and Political-Opportunistic Factors of Political Criminality in Ukraine'] (2018) 5 Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal 4 (in Ukrainian).

Thesis

13. Cherygova I, 'Socialno-ekonomicheskij institut: istoriya i logika formirovaniya nauchnoj kategorii (vtoraya polovina XIX – 30-ye gody XX vv.)' ['Socio-Economic Institute: History and Logic of the Formation of a Scientific Category (Second Half of the XIX – the 30s of the XX Centuries)'] (avtoref dys kand ekonom nauk, Institut ekonomiki Rossijskoj akademii nauk 2002) (in Russian).

Websites

14. Nort D, 'Vklad neoinstitucionalizma v ponimanie problem perehodnoj ekonomiki' ['The Contribution of Neoinstitutionalism in Understanding the Problems of Transition Economies'] (*Ekonomika i finansy*, 15.11.2000) <<http://www.finansy.ru/publ/north.htm>> (accessed: 10.04.2019) (in Russian).

Oleksii Lytvynov
Yurii Orlov

THE INSTITUTIONAL FRAMEWORK FOR THE REFORMS OF THE MODERN CRIMINAL EXECUTIVE POLICY IN UKRAINE

ABSTRACT. Currently, reforms of the Ukrainian criminal executive policy are made haphazardly, without respect to the basic initial parametrium of sociogenesis. It should also be noted that there is no proper scientific support for practical attempts of optimization, this resulting in a significant dysfunction of the attempted reforms. At the same time, modern criminological and criminal executive doctrines do not utilize any practical adaptive developments capable of synthesizing the achievements of rationalism and historicism in the criminological domain. These achievements are visualized on a functionally broad plane of the institutional framework for reforms of the criminal executive policy.

The purpose of the article is to identify, describe and explain the interrelation between the criminal executive policy and the political and legal institutions of modern Ukrainian society, and also to determine the strategic approach to enhancement of their criminological efficiency.

The author proves that the nature and efficiency of reforms of the criminal executive policy depend on the functional parameters of the politics institutions. Given that a significant segment of public administration has a simulation nature in terms of forming and implementing the real political will which is subordinated to private and corporate interests in the area of public resources use, the author argues that the criminological and criminal executive policies should be joined on the grounds of systematically reducing the intensity with which the political crime factors are reproduced, and also the extent of crime in politics and economic institutions. Thus, forming a specific range of goals and objectives, the criminal executive policy is meant to ensure complementarity with strategic objectives in the domain of combating crime, assuring criminological security, liberalizing economy and social order in general.

The author highlights the need for further demilitarization of the penitentiary system by activating its interaction with civil society institutions, their functional interpenetration, and by expanding common communication capabilities based on the principles of openness, transparency, informational content, and criminological efficiency of penal enforcement.

KEYWORDS: criminal executive policy; reforming; social institution; politics; crime; civil society.